

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

GAZETA SARLAVHALARINI TARJIMA QILISHDA CHET TILINING ROLI VA ASOSIY TARKIBIY QISMLARI

Adiba Kasimova

Samarqand davlat chet tillar instituti

Tarjima nazariyasi va amaliyoti kafedrası dotsenti

e-mail: alnaha1@yahoo.com

Mehrangiz Ahmatova

Samarqand davlat chet tillari instituti

Ingliz filologiyasi va tarjimashunoslik fakulteti talabasi

Xotamova Robiya

Samarqand davlat chet tillari instituti

Ingliz filologiyasi va tarjimashunoslik fakulteti talabasi

e-mail: mehrangiz_2003@icloud.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada gazetaning sarlavhalarini tarjima qilishda chet tiling o'rni va asosiy tarkibiy qismlari, inson hayotida chet tillarini o'rganishning o'rni va hozirgi kunda yoshlarga xorijiy tillarni o'rgatish masalalari yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *G'arbiy Yevropa, chet tili, grammatika, metodika, tarkibiy qism, talaffuz, avtomatizm, motivatsiya, Strategik sarmoya, til egosi, tillararo aloqalar, til va madaniyat aloqasi*

THE ROLE AND MAIN COMPONENTS OF THE FOREIGN LANGUAGE IN THE TRANSLATION OF NEWSPAPER HEADLINES

Abstract. *This article describes the role and main components of a foreign language in the translation of newspaper headlines, the role of learning foreign languages in human life, and the issues of teaching foreign languages to young people today.*

Key words: *Western Europe, foreign language, grammar, methodology, component, pronunciation, automatism, motivation, strategic investment, language ego, interlinguistic relations, language and culture communication*

Til o'rganish inson hayotida muhim sohalardan biri hisoblanadi. Til insonlarning bir-birlari bilan yaqindan tanishishlari va do'stlashishlari uchun bebaho vosita sanaladi. Til muloqot vositasi bo'lib, unga oid bilimlar nazariy jihatdan o'rganiladi. Xorijiy tilni o'rganish va o'rgatish ikkinchi til va ona tilidan farqlanadi. O'zbekiston Respublikasida ta'lim oladigan talabalar va o'quvchilar odatda uch tilni o'rganadilar. Bular ona tili, ikkinchi til va chet tilidir.

Chet tili – bu xorijiy mamlakat tili. Ayni damda chet tillari kasbiy ta'limning ajralmas tarkibiy qismiga aylanmoqda. Xorijiy davlatdagi kompaniyalar bilan hamkorlik qilish

yuqori ko'rsatkichda bo'lganligi tufayli chet tiliga bo'lgan talab yuqori. Hozirgi kunda yurtimizda G'arbiy Yevropaning ispan, nemis, ingliz, italyan kabi tillari Sharqni esa fors, turk, arab, xitoy tillari o'qitilmoqda.

Til o'rganish va o'rgatishning tarkibiy qismlarini quyidagilar bo'yicha guruhlash mumkin; kognitiv, affektiv va lingvistik tamoyillar. Til o'rganishning turli komponentlari mavjud, ular orasida; mazmunli o'rganish, avtomatizm, mukofotni kutish, strategik sarmoya, o'ziga ishonch, ichki motivatsiya, til egosi, tavakkal qilish, ona tilining ta'siri, tillararo, til va madaniyat aloqasi va kommunikativ kompetentsiya. Boshqa tomondan, o'qitishning himoyalangan yondashuvi doirasida til o'qitishning bir nechta tarkibiy qismlari mavjud. Ular I'm tushuncha, fonetika, so'z boyligini rivojlantirish, ravon o'qish va o'qishni tushunish strategiyalarni ichiga oladi. Fonemik xabardorlik Fonema so'zlashuv tilining minimal birligini bildiradi. Bu tilning tovushlariga ishora qiladi. Fonemalarning birikmasi bo'g'inlarni, ko'p bo'g'inlar esa so'zlarni hosil qiladi. Ingliz tilida 41 ta fonema mavjud. Masalan, ko'ylak so'zi uchta fonemaga ega (sh-ir-t). Ingliz yangiliklari sarlavhalarining o'ziga xos tuzilishi turli maqsadlarga xizmat qiladi: ular o'quvchini eslatmog'i qiziqish bildirishlari va axborotning qisqartirilishini ta'minlashlari kerak. Coronavirus deaths rise in Tran and South Korea as Italy grapples with Tomareas

1. Palestinian leader Abbas praises Muharak's support for the Palestinian cause
2. Israel's Netanyahu remembers Mubarak's leader's son Nino dead more than 100 injured in New Delhi clashes amid Trump's visit.
3. The big picture: high kicks in Sheffield. The Observer view on coronavirus..

Birinchi misolda sarlavha qismisgacha ma'lumot mazmunini uzatadi. Faqat qisqartirish o'ziga xosdir = fe'ning yo'qolishi, alfavit qisqartmasidan foydalanish. O'quvchidnn vaziyatlarning dastlabki bilimlari talab qilinmaydi. Ikkinchi misolda, aksincha, o'quvchi, albatta, vaziyat bilan tanish, bu erda epithet va mukammal ulug' vorligini tan va astronavtlar nisbatan taniqli tanish; oxirgi so'zlar o'quvchiga eslatmaning guvohlardan olingan bazi malumotlarni o'zi ichiga olganligini ko'rsatadi. Uchinchi sarlavha-qofiya vo aniq ritm tufayli yaxshi eslab qolinadi va bu muhim ahamiyatga ega, chunki uning ostidagi maqola tashviqotdir. To'rtinchisi, maqolaning mavzusi nima haqida juda noaniq fikr beradi, lekin o'quvchini tasvirlangan faktlar, ularing baholashlari va so'z o'yinlaridan foydalanish nuqtai nazaridan yo'naltirdi. Oxirgi sarlavha shov-shuvli hodisalari sevuvchilar uchun mo'ljallangan. Atributiv zanjirdan foydalanish juda xarakterlidir, uning mazmuni faqat eslatmani o'qish bilan tushunarli. Maqola yoki xabar manga ko'p yoki kam qo'shilgan qo'shimcha yangilik sarlavhalar bilan alohida qismlarga bo'linadigan holatlar juda ko'p.

Bu esa, o'quvchini iloji boricha ko'proq qiziqitirib, maqolaning birinchi satrlarini ko'zdan kechirib, uni o'qishga va boshqa materiallarga o'tishga yo'l qo'ymaslik uchun amalga oshiriladi. Ko'pgina hollarda, bu xabarga kiritilgan qo'shimcha sarlavhalar quyidagi materiallar bilan bog'liq emas va matndan olingan yorqin, yoqimli so'zlar yoki iboralarni ifodalaydi. Ushbu amaliyot bizning gazetalarimizga mutlaqo begona. Ingliz va Amerika yangilik sarlavhalarida har qanday maqola yoki hodisa xabari sub-sarlavhalar bilan

bo'lishishi mumkin. ingliz yangilik sarlavhalarini o'zbek tiliga tarjima qilishda tarjimon Ingliz va Amerika habarlari uchun og'zaki sarlavhalarning ustunligi bilan ajralib turishini hisobga olish kerak:

Biroq bugungi nashrimizda fe'l-atvorli sarlavhalar juda kam uchraydi, chunki u noaniq sarlavhalarning ustunligi bilan ajralib turndi. Bu xususiyat ingliz va Amerika gazetalarini o'zbek tiliga tarjima qilishda e'tiborga olinishi kerak. Shuning uchun yuqoridagi misollar o'zbek tiliga so'zsiz sarlavhalar bilan topshirilishi kerak: "Coronavis: 70 more cases on Japan cruise ship as China infections pass 68,000, Internet privacy: the apps that protect you from your apps. The big picture: high kicks in Sheffield. The Observer view on coronavirus". O'zbek tilida, masalan, yangilik sarlavhalar juda g'ayritbiy bo'lar edi: "Koronavirus: Yaponiya kruiz lineridagi yana 70 holatlar Xitoy infektsiyalari 68 000-dan otib ketganda, Onlayn maxfiylik: sizning ilovalaringizni himoya qiluvchi ilovalar.

Umumiy tasvir: Sheffilddagi jugori zarbalar, Koronavirus kuzatuvchisining ko'rinishi" va hokazo. Biroq, ba'zi hollarda, nynyqsa, uzoq sarlavhalar bilan ish olib borganimizda, odatdo felni olib tashlash juda qiyin. Bunday sarlavhalar juda keng tarqalgan. Ular, masalan, Coronavirus is hreatening global constption in ways you never knew were possible. Zamonaviy ingliz va Amerika yangilik sarlavhalarida, qoida tariqasida o'tgan zamonda ishlatiladi. Yaqin o'tmishda sodir bo'lgan voqelar haqida gap ketganda, odatda "hozirgi tugallangan zamon" ishlatiladi: World's oldest living man has died a age 112 in Japan .

Dunyodagi eng kekxa tirik odam Yaponiyada 112 yoshida vafot etdi. A deadty virus is spreading from state to state and has infected 26 million Americans so far. Is the fu - Halokati virus davlatdan davlatga tarqlmoqda va hozirgacha 26 million amerikalikni yuqtirgan. Bu grip. FORMER PM PASSES AWAY (= Forner PM has passed away.) – Sobiq bosh vazir tark etmoqda (=sobiq bosh vazir tark etdi.) BLIND GIRL CLIMBES EVEREST (= Blind girl has climbed Everest.) – Ko'zi ojiz qiz Everestga chiqadi (=ko'zi ojiz qiz: Everestga chiqdi.

Umuman olganda, shaxsning og'zaki so'zda ushbu fonemalarni tanib olish va boshqarish qobiliyati fonematik xabardorlik deb ataladi. Bundan tashqari, so'zlashuv tilidagi tovushlar birgalikda so'zlarni hosil qilishini tushunish uchun ham ishlatilishi mumkin. Lug'atni rivojlantirish ikkinchi tilda samarali muloqot qilish uchun zarur bo'lgan so'zlarning talaffuzi va ma'nosi bo'yicha ko'rsatmalarni o'z ichiga oladi. Ingliz tilini o'rganuvchilarga lug'atni rivojlantirishga o'rgatishda o'qituvchi e'tiborga olishi kerak bo'lgan turli masalalar mavjud. Misol uchun, ingliz tilidagi turli lug'atlarni o'rgatishdan tashqari, kontekst ham katta tashvish tug'dirishi kerak, chunki u matnni tushunishga katta hissa qo'shadi. Grammatikani o'rganish so'z boyligini o'rganish bilan chambarchas bog'liq. O'qituvchi yodda tutishi kerak bo'lgan muhim narsalardan biri tilni ma'no yo'naltirilgan vaziyatda ishlatish imkoniyati sifatida grammatik naqshlarni o'rganish muhim. O'qish va tushunishni tanqidiy tahlil qilish til o'qituvchisining asosiy maqsadi hisoblanadi. Oldingi ko'nikmalarga ega bo'lishning asosiy maqsadi matnlarni samarali tushunishga yordam berishdir. Xuddi shunday, tushunib o'qish yuqoridagi ko'nikmalar bo'yicha malakani oshiradi. Darhaqiqat, tushunib o'qish

lug'at boyligining xabardorligi va o'sishi bilan bevosita bog'liqdir. Taniqli tilshunos Norm Xomskiyning fikriga ko'ra:

“Tilni tushunish o'quvchi va matn o'rtasida qasddan va kognitiv aloqani talab qiladigan faol jarayonni o'z ichiga oladi”.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Collier,V. & Thomas, W. (1992). A synthesis of studies examining long-term language minority student data on academic achievement, Bilingual Research Journal, 16(1-2), 187-212.
2. IvyPanda. (2019, May 13). The Main Components of Language Learning and Language Teaching.
3. Ijtimoiy-siyosiy nutq va uning lingvistik xususiyatlari
А Касимова, Ф Явкочева
Зарубежная лингвистика и лингводидактика 1 (5), 109-114
4. MODERN METHODS OF TEACHING TO TRANSLATION OF PUBLICISTIC TEXTS AK Nosirovna SamDChTI, “Xorijiy filologiya: til, adabiyot, ta'lim”
5. Must-know skills to translate newspaper articles AK Nosirovna SCIENTIFIC BULLETIN OF NAMANGAN STATE UNIVERSITY, 281-287
6. TRANSLATION METHODS AND TECHNIQUES OF PUBLICISTIC MATERIALS АН Касимова МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА 5 (3)
7. Холиков, Б. (2024). Образы пери (феи) и дэв (бесов) в циклах узбекского эпоса “Гороглы”. Зарубежная лингвистика и лингводидактика, 2(5), 171-175.
8. Бушуй, А. М., & Яхшиев, А. А. (1984). Библиографический указатель по общему и прикладному языкознанию. Диалог и монолог. Самарканд: СамГУ.
9. Ubaydullaeva, S., Umurova, G., Botirova, S., Yakhshiev, A., Mavlyanova, U., Nazirova, S., ... & Kim, O. (2024). Modular Web-based Learning Model to Address Underdeveloped ICT Infrastructure for Smart E-learning Education System. Journal of Internet Services and Information Security, 14(4), 450-461.
10. АНОРҚУЛОВ, С. И. (2019). FEATURES OF THE STRUCTURE OF THE TOPONYMS OF GERMAN AND UZBEK LANGUAGES. Иностранные языки в Узбекистане, (1), 171-178.